

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Afrikanska ledare kritiserar ICC

Ur tidskriften Södra Afrika nr. 2 2010

År 2003 tog den nya internationella brottsmålsdomstolen upp sitt första fall med brott mot mänskliga rättigheter. Just nu tittar den på vad som hände i Kenya efter valet 2008 där över 1000 människor dödades. Men de stora rubrikerna kom i mars 2009 när domstolen efterlyste Sudans president Omar al-Bashir.

NÄR ICC FÖRRA ÅRET UTFÄRDAT sin efterlysning av al-Bashir för brott begångna i krigets Darfur, gick många afrikanska ledare i taket. Afrikanska Unionen tog beslut (som endast Botswana protesterade mot) att inte bistå ICC i detta, Rwandas president talade om kolonialism, slaveri och imperialism och det var en allmän åsikt att ICC alltid slår till mot afrikaner. Den starkaste kritiken kom från ledare som fruktar att de själva en dag kan stå inför liknande anklagelser.

Vid den tidpunkten handlade de flesta av de pågående målen i domstolen om Afrika. Men samtliga fall hade tagits upp på afrikanska regeringars begäran. Det rörde sig bland annat om den terroriserande Herrens motståndsarmé i Uganda och kongolesiska och sudanesiska rebelledare.

Richard Goldstone, sydafrikansk domare som bl.a deltagit i Rwandatribunalen, menar att det finns viss fog för kritiken men å andra sidan skulle det vara mindre skäl för ICC att engagera sig i Afrika om rättssystemen där gjorde ett bättre jobb och åtalade dem som är skyldiga till massvåld och övergrepp.

Dessutom, menar Goldstone, kan politiska ledare inte stötta ICC bara när det är fördelaktigt för dem själva. Skillnaden är påfallande hur de håller tyst när ICC åtalar tidigare rebelledare

och politiska motståndare men högljutt protesterar när det gäller en kollega.

ICC VAR TÄNKT SOM EN SISTA UTVÄG att ta till först efter att nationella system visat sig ovilliga eller inkompetenta att åtala personer för grova övergrepp. Detta har inte gått så bra i Afrika som i hög grad är i behov av kapacitet att ta upp sådana fall, menar Solomon Dersso vid *Institute of Security Studies* i Sydafrika. Man kan jämföra med Argentina och Chile som har lyckats med att åtala ledare för liknande brott. Afrikas rättssystem är helt enkelt för svaga för att kunna åtala mäktiga personer.

Biståndsgivande länder har investerat stora summor i tillfälliga och internationella domstolar men inte i nationella domstolsväsen.

Det blir därför vanligare att man i Afrika förlitar sig på dessa internationella lösningar men då minskar man samtidigt afrikanska länders möjligheter att själva utveckla sin kapacitet att ta upp allvarliga brott, säger Dersso. Därmed blir det även svårare att skapa en kultur där det råder respekt för rättssamhället och för mänskliga rättigheter.

DEN INTERNATIONELLA maktobalansen bidrar till att Afrika känner sig utsatt, menar Dersso och hänvisar till att FN:s säkerhetsråd, i likhet med regeringar, har rätt att ta ärenden till ICC liksom att bordlägga ärenden. Ett problem är att varken Kina, Ryssland eller USA, som alla har vetorätt i säkerhetsrådet, har ratificerat ICC och många bedömare menar att dessa länder aldrig skulle tillåta att säkerhetsrådet hänvisar ärenden rörande deras medborgare till ICC. Svaga stater har ingen sådan möjlighet att skydda sina ledare från lagens långa arm.

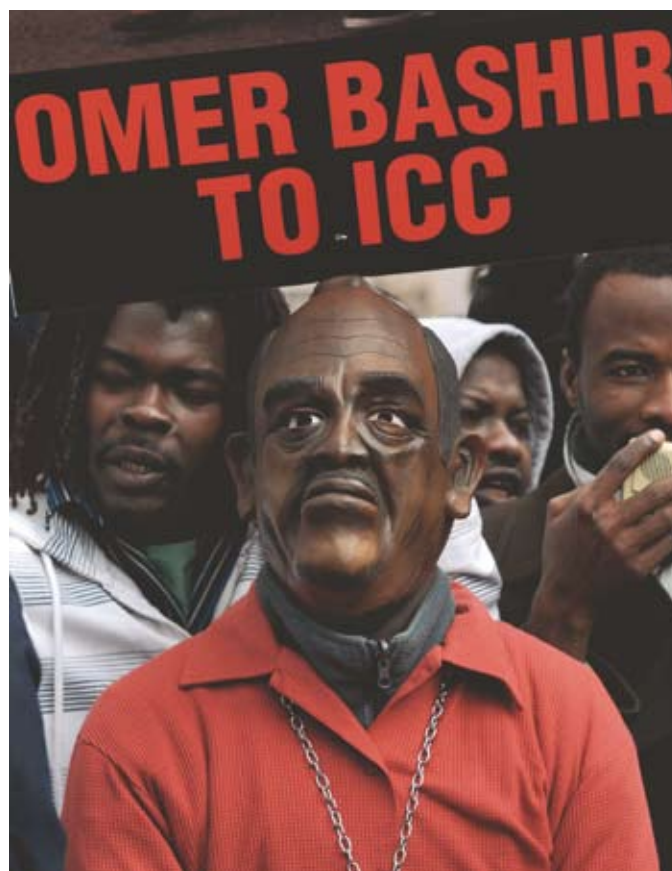
När AU meddelat att man inte skulle samarbeta med ICC om al-Bashir reagerade civilsamhället. Över 130 organisationer i 30 afrikanska länder uppmanade sina regeringar att tänka om.

Kofi Annan, tidigare generalsekreterare i FN, uppmanade AU att bekämpa straffrihet. För om krigsförbrytare, vilken titel de än har, inte ställs till svars kommer ingen att avskräckas från att begå samma brott, menade han.

Chidi Odinkalu från *Open Society Institute* menar läget är känsligt och att debatten börjar bli kontraproduktiv: att hur konstruktiv kritiken mot ICC än är riskerar den att fördömas för att förespråka straffrihet medan stöd för ICC alltför lätt benämns som imperialism. Och under tiden fortsätter grymhet och övergrepp utan kontroll och ICC:s trovärdighet minskar.

Odinkalu pekar istället på de framsteg som ICC gjort, till exempel att man nu tar upp brottet att använda barnsoldater i krig samt att offer kan företrädas av advokat vid ICC och begära ersättning från en internationell fond.

Istället för att protestera mot ICC:s häktningsorder borde AU arbeta för närmare koordinering mellan afrikanska regeringar, ICC och FN så att domstolen fungerar bättre och riktar in sig på Afrikas bekymmer, menar Odinkalu. Och framför allt att

Denna demonstration i London är ett exempel på det internationella stödet för ICC:s efterlysning på Bashir.

AU i handling visar att man menar allvar med sitt tal mot straffrihet, att afrikanska liv spelar roll och att man inte ger frisedel till de personer, höga som låga, som kränker afrikaner.

KERSTIN BJURMAN